

Causa mortis Christi

ІГОР ГНЮС

4 ВЕРЕСНЯ 2019

Ми розуміємо несправедливість і несправедливісту суду над Ісусом. А яким він був у єврейських і римських очах?

Джерело: Адріян Ізенбрант, Христос коронований терновим вінцем

De facto Ісус із Назарета пройшов через два судові провадження, єврейське й римське. У єврейському можна виділити два етапи: допит у первосвященника Анни (див. Йн 18,12-24) і перед Синедріоном (див. Мк 14,53–15,1; Мт 26,57–27,10). У Євангеліях ідеться про нічне й

ранішнє засідання Синедріону, яке завершилося несправедливим смертним вироком. Утім, це можна трактувати хіба як початкове слідство. Єврейське *consilium* мало право вирокувати тільки у справах релігійних і не мало римського права *ius gladii* – на застосування смертної кари. Тому Ісуса ескортували з Назарета до Понтія Пилата, який був наділений повною судовою владою й міг без формальностей засудити будь-кого, хто не мав римського громадянства.

Автори Євангелій пишуть, що суд відбувся згідно з процесуальним кодексом. Це трапилося зранку. Пилат вислухав оскарження Синедріону, засудив іще двох злочинців і взявся до справи пасхальної амністії. З біблійного тексту складається враження, що євангелісти хочуть виправдати Пилата, а повну відповідальність покласти на євреїв. Виникає запитання: чому Пилат мав би вирокувати, по суті, проти своєї волі?

Іще одна важлива проблема полягає в тому, який був мотив обвинувачення, римське *causa mortis*. Сама кара розіп'яття на теренах Палестини завжди мала політичне забарвлення; в Ісусовому випадку на це вказує й напис на табличці, яку Пилат наказав розмістити на Його хресті – «*Iesus Nasareus Rex Iudeorum*». Це означало, що злочинець був узурпатором імператорської гідності. Також приводом арешту Ісуса з Назарета могло бути Його негативне ставлення до обмінних пунктів і продавців звірини в Єрусалимському храмі – саме тоді, власне, вперше йдеться про намір первосвященників Його знищити (див. Мк 11, 18). Пилатові цього вистачило, щоб інкримінувати Христові, по-перше, *perduellio* – вороже ставлення до держави, а по-друге, *crimen maiestatis populi Romani* – образу гідності римського народу. Деякі вчені наголошують, що ця подія відбувалася за імператора Тиберія, який часто застосовував статтю *crimen laesae maiestatis* – про образу імператорської гідності – для кривавих поражень із конкурентами. Цей злочин міг означати або відносини з ворогами держави й імператора, або руйнування єдності держави, або підваження імператорського авторитету.

Сама кара розіп'яття на теренах Палестини завжди мала політичне забарвлення; в Ісусовому випадку на це вказує й напис на табличці, яку Пилат наказав розмістити на Його хресті – «*Iesus Nasareus Rex Iudeorum*».

Підставою для вироку в світлі тодішнього римського права була постанова Синедріону, ініціатора процесу. Спроби авторів із перших віків применшити провину Риму мають характер

апології, спрямованої на те, щоб пом'якшити переслідування з боку римської влади.

Смерть на хресті Ісуса з Назарета – це один із найзадокументованіших фактів Його біографії. Деталі, записані в Євангеліях, справді історичні й містяться також у позабіблійних джерелах.

Розіп'яттю традиційно передувало батоження, а застосовувати його можна було до так званих *peregrini*, мешканців окупованих земель, які не мали громадянства Римської імперії. Кількість ударів батогом залежало суто від солдатів, які виконували езекуцію. Інакше було в єврейському законі, де нормою були 39 ударів. Знущання з засудженого під час судового провадження та коронування терновим – дуже ймовірні події, однак була це ініціатива самих вояків. У наказі Пилата містилися тільки батоження й розіп'яття.

Переважно засуджених проводили вулицями міста, де збиралися юрби глядачів. Табличку з записом провини, *causa mortis*, несли перед в'язнем або вішали на мотузці йому на шию. Обвинувачений ніс або волік за собою *patibulum* – поперечну балку хреста (вертикальна була закріплена на місці страти), яка важила приблизно як сучасна залізнична шпала. Тому не дивно, що Симона з Киринеї примусили допомогти виснаженому процесом і побиттями обвинуваченому занести *patibulum* на Голгофу.

Солдати прибивали тіло злочинця до хреста в трьох місцях: окремо зап'ястя і разом стопи ніг. З медичного погляду смерть розіп'ятого могли спровокувати кілька причин: втрата крові, виснаження, зневоднення. В окремих випадках агонія могла тривати кілька днів, тому солдати мали право її скоротити з власної ініціативи. Пробиття списом грудної клітки мало правовий характер ствердження смерті й виконання вироку.